

Bácsi-toroki újabb leletek.

A bácsi-toroki prehisztorikus lelőhelyről¹ eredő újabb leletek folytatólagos bemutatása a hely pontosabb ismeretéhez nyújt újabb adatokat. Ez újabb leletek is ugyanabból az omló és szabadon álló rétegből erednek, honnan az előbbi közlemény tárgyai. Ki kell emelnem, hogy ezeket mind magam *in situ* gyűjtöttem, így tehát teljesen megbízhatók, mintha csak ásatásból erednének.

Eszközök. Hat drb. *törökő* (4 grauvakke-homokkő, 1 vaskos fehér quartz, 1 gneisz) minden alakítási technika nélkül, csupán a természet által idomított hasáb-, hengeres- és gömbded formában. Közülök három ép, három töredék. A szűcsági őstanya törökövein előforduló ferde ütőlapok² ezeken is szemlélhetők. Mennél szívósabb valamely törökő anyaga az elhasadással szemben, annál kopottabbak a végei és annál jellegzetesebb formák alakultak ki. A bácsi-toroki őstanyán lelt ilyen törökövek hossza 8·5 cm., szélessége 7·5 cm. és vastagsága 4·5 cm. **Szilánkok.** 8 drb. *kis obsidian szilánk*; 4 idomított, 4 pedig alakítatlan forgács. Anyaguk sötét hamvas-szürke, bágyadt, homályosabb fényű, az éleken is gyengén áttetsző, a leghosszabb 25 mm.; vakaró, karczó és reszelő apró kések; 7 drb. silexből való szilánk: 4 nagyobb vakarókés (schaber), 3 kis forgács; előbbieknél formája alakított: hárma a keskeny, hosszú, 1 pedig a rövid, széles típust képviseli. A leghosszabb 46 mm. *Szarúköves tűzkövek* borsárga vagy szürke színezettel. A minden őskori telepen otthonos szarúkö itt is előfordul; van 3 alakított éles szegélyű eszköz és 2 kis forgács.

Edények. Újabb tárgyai cseréptöredékek, közöttük tizenkettőn kétségtelenül a vasoxidtól származó vérvörös festés nyoma látható, az edények e pereme mind felálló, tehát a legkezdetlegesebb alak. Négy drb. *edényfogantyú*: 3 átfúrt bütyökfogantyú, 1 körformán hajlított szalagfűl. A 8 darab edény fenéktöredéke alakra megegyezik a bácsi-toroki lelőhelyről már közölték idomával. — *Diszített cserép* (ritka) 8 drb. Eből 2 csücsökdiszű, 3 a perem élén alkalmazott pontsört mutat, 3 benyomkodásokkal van ékítve.

Konyhahulladékok. Az állatvilág keretébe tartozó maradványok, főleg emlősöknek haránt eltördelt és hosszában széthasogatott szárcsontjai, csigolyái, fogai s ritkábban csigák és kagylóhéj. A tuloknak (*Bos taurus*, L.), a juhoknak (*Ovis aries* L.), az éti bigának (*Helix pomatia* L.) és a folyami kagylónak (*Unio batavus* Lamck.) őskori maradványai ismételtelen előfordultak. Új adatok a következők: 1. A lónak (*Equus*

¹ Erdélyi Múzeum, 1900. évf. 29—34. l.

² Ugyanott, a 36. lapon.

caballus L.) egyetlen zápfoga; neolith korbeli telepeinken ritka lelet. 2. Egy lekopott s részben meg is csonkúlt koronájú szemfogát (caninus) dr. Koch Antal a *Canis familiaris* L. szemfogához találta leginkább hasonlónak. 3. *Cricetus frumentarius* Pall. Újabb gyűjtéseim közben megint találkoztam a hörcsög maradványaival; szórványosan kiasott néhány metszőfog és állkapocs töredék szerint a bácsi-toroki őstanya faunájába a hörcsög is fölvehető. 4. Több *Helix lutescens* Zigl. héjat ástam ki. Az itt észlelt összes állatfajok száma 9, melyből 4 háziállat.

Egyéb tárgyak. E csoportba 4 lapos felületű, malterszerű tűzpadtöredéket, az ősember által a telepre hozott néhány rostos kék coelestin darabot (melynek eredeti fekvőhelye a bácsi-toroki kék tályag) és ugyancsak harmadkori osztriga-cserepeket sorozok. Nagyobb jelentőséggel bír 2 kis édesvízi recens csigahéj. Ezeket magam ástam ki, az idők folyamában elmeszesedve, eredeti színüket elvesztették s hófehérré változtak. Dr. Koch Antal szives közlése szerint: A két csiga nem más, mint a mai napság a Dunában és nagyobb mellékfolyóiban is élő *Lithoglyphus naticoides* Ferussác. Erdélyi elterjedésére vonatkozólag dr. Soos Lajos arról értesít, hogy eddig Ikarna, Gyógyfürdő, Balázsfalva és Verestorony termőhelyekről ismeretes. Hogy a Maros, Küküllő és Olt folyókon kívül még más folyóvizünkben is él, nagyon valószínű. A bácsi-toroki ősember halászkirándulásai alkalmával valamelyik folyóból gyűjtötte a csinos alakú és keményhájú *Lithoglyphus*-okat, s hogy fellűzvé, szép nyakékszerként viselte. Az egyik példának alsó oldala laposra van csiszolva s mindkettő át van lyukasztva, hogy fel lehessen fűzni. Hazai ősrégészetünk az ősemberrel való kapcsolatban e csigafajt még nem fedezte föl, érdemes volt e lelőhelyről kimutatni.

Első közlésem óta a terrasse oldalán beállott nagyobb mérvű omlás következtében a cserepek előfordulása is nagyobb területen vált észlelhetővé. Így e területnek 60 méternyi régi hosszát Ény.—Dk. irányban már 150 lépésben, azaz 112 méterben tudtam meghatározni. A patak partján fekvő lelőhelyet oly kisebb telepnek lehet minősíteni, melyet a völgybe lerohanó áradások ellen a terrasse magaslata védelmezett. Mert az eszközök csoportjában őrlőkő most sem került elő, az ittlakók még nem ismerhették a földművelést. Ellenben az ősembernek bármily kezdetleges háztartásából soha és sehol nem hiányzó törökövek, meg a csereforgalom gyakorlását bizonyítja. Az obszidiánok primitívus jellege kivétel nélkül neolithos kultúrára vall, a melynek tökéletes analogiáit a szomszédos fekvésű mérai és magyar-nádasi őskori telepekben találhatjuk meg.

Orosz Endre.